

so - jedna z kompozičných foriem *japonskej záhrady*; nepravidelná kompozícia; ďalšími typmi sú *shin* (voľne komponovaná záhrada) a *gyo* (uvoľnenejšia kompozícia)

sob - TV spectrum: domorodci žijúci v blízkosti polárneho kruhu veria, že *polárna žiara* sú duše mŕtvych sobov, *tuleňov* a *medveďov*

pozri *jelenie kamene*; *zvierá*

sobáš - svadba

sobáš Panny Márie - Manželstvo Panny Márie/Zasnúbenie Márie s Jozefom

sobáš posvätný - hieros gamos

Sobek/Sebek/Suchos - *egyptský boh* v podobe *krokodíla*, krokodíl sám ako vlastný stvoriteľ, ktorý vzišiel z pravodstva (pozri *voda*), pred stvorením sveta (pozri *Nun*); považovaný za posla boha *Sutecha*; spájaný aj s kultom iných bohov: *Ré*, *Hór*, *Usírev*, *Atum*, *Chnum*; Sobek zobrazovaný ako krokodíl, napr. v podobe *mumifikovaného* krokodíla, neskoršie ako muž s hlavou krokodíla alebo aj krokodíl s hlavou sokola; jeho hlavu tvorili baranie rohy Chnuma, slnečný kotúč Réa a vysoké pštrosie perá *Amóna*; korunu lemovali posvätné *kobry* (pozri *vedžo*); Sobeka (gréč. Suchos) uctievali najmä v meste Šedit, po gréc. Krokodilopolis

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Sobek>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Sobek>

<http://it.wikipedia.org/wiki/Sobek>

sobol' - pozri *kožušina*; *zvierá*

sobota - 1. *Podobenstvo o uzdravovaní v sobotu/ Uzdravenie muža z vodnatelnosti*

2. *Spor o vyberaní zrna z klasov v sobotu*

sobota Biela - Biela sobota

sobota Lazárova - Lazárova sobota

sobota Provodná - Biela sobota

sobota Veľká - Veľká sobota

Sobrietas - v kresťanskej alegórii *triezvosť*, *zdržanlivosť*, s rovnakými *atribútmi* ako *umiernenosť* - *Temperantia*: žena s kružidlom, pravítkom, presýpacími hodinami; pozri *Cnosti a neresti*; *alegória*; *atribúty*, *symbols*, *alegérie a prirovnania*

social - v zloženinách prvá časť s významom sociálny – „týkajúci sa ľudskej spoločnosti, spoločenský“, alebo socialistický – „týkajúci sa socializmu ako teórie a systému spoločenského usporiadania“

social realism - americký variant *sociálneho realizmu* v 30. rokoch 20. st. (Ben Sahn, Jack Levine, Georg Biddle)

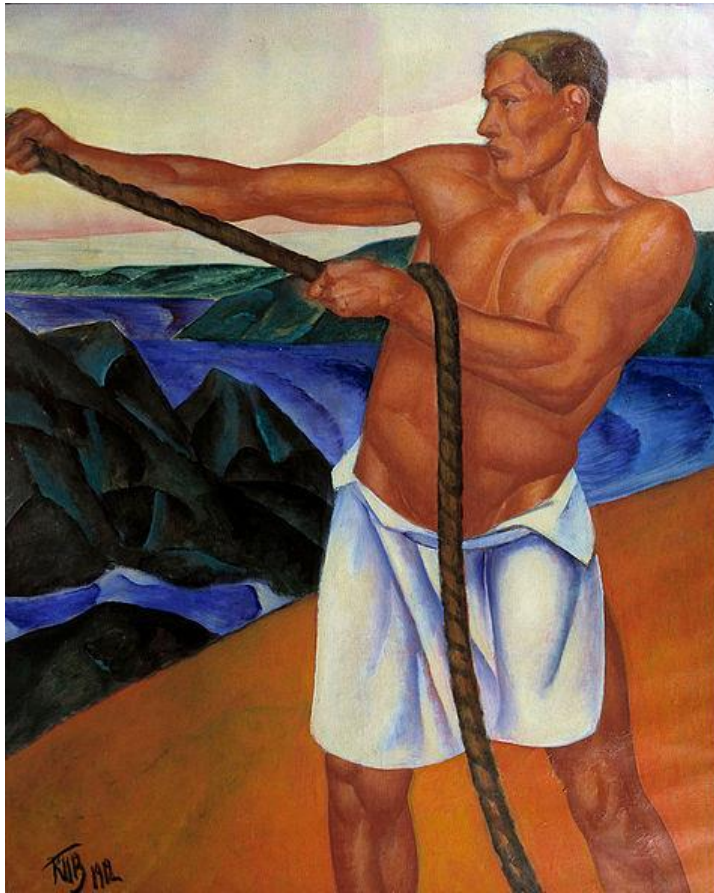
socialistický realizmus - umenie od 20. rokov 20. st., metodicky a teoreticky vypracované v *Sovietskom Zväze* a presadzované ako základná umelecká metóda v socialistických štátoch; vychádza z princípu o odraze skutočnosti v *umení*, pri ktorom v tvorivom procese vzniká „nová svojbytná realita, schopná pôsobiť na spoločenské vedomie“; najdôležitejšie znaky: straníckosť, pravdivosť, ľudovosť, typizácia; pozri *eklektizmus*; *Realizmo*, *sorela*; *L. Čemický*, *R. Pribiš*; *umelci socialistického realizmu*; *maliari socialistického realizmu*

-ako socialistický realizmus (zkracované niekedy na *sorela*, hovorovo *socrel*) býva označovaný umelecký smer, ktorý bol schválený r. 1932 Ústredným výborom Komunistickej strany Sovietskeho zväzu ako oficiálna smernica pre literatúru, výtvarné umenie a hudbu; neskoršie bol záväzný v ostatných komunistických krajinách; ideovo vychádza z oslavy vládnuceho režimu, má slávnostne poukazovať na jeho úspechy v reálnom živote ľudí; v literatúre sa prejavoval budovateľskými románmi a schematizáciou postáv a prostredia (dej sa odohráva väčšinou na dedine alebo vo fabrikách, kladné postavy sú oddanými členmi komunistickej alebo robotníckmi, záporné postavy sú potom intelektuáli, kulaci a „imperialisti“; diela socialistického realizmu sú tvrdo ideologicky orientované, často na úkor umeleckej kvality i pravdivosti (socialistický realizmus je vlastne protimluv, pretože viac ako než realitu zobrazoval ideologické želanie režimu)

http://sk.wikipedia.org/wiki/Kateg%C3%B3ria:Socialistick%C3%BD_realizmus

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Socialist_realism

http://cs.wikipedia.org/wiki/Socialistick%C3%BD_realizmus

K. Petrov-Vodkin: Pracujúci (1926)

socialistický realizmus slovenský - slovenský socialistický realizmus
sociálna štruktúra -

http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Soci%C3%A1ln%C3%AD_struktura

sociálne skupiny -

http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Soci%C3%A1ln%C3%AD_skupiny

sociálne umenie - 1. súhrnný názov pre výtvarné diela 19.-20.storočia bez rozdielu výtvarných názorov:

sociálny realizmus
social realism
proletárske umenie
socialistický realizmus
prípadne aj smery zaradované do novej predmetnosti:
neorealizmus
Realismo

2.v užšom význame umelecký smer v 1.pol.20.storočia; v českom a slovenskom prostredí umelecký prúd s vlastnou vývojovou kontinuitou (sociálny civilizmus), ktorá bola podmienená osobitými podmienkami po 1.svetovej vojne; charakter: tematika života a vecí všedného prostredia; prostá zrková skúsenosť sa stáva hlavnou formou diela; (maľba: Holý, Kotík, Rambousek, Sedláček, Rabas, *Kremlička*; plagát: Mašek; karikatúra: Bidlo; sochárstvo: Gutfreund, Kotrba, K.Dvořák, Lauda, Vostřebalová-Fischerová)

pozri *Sociální skupina*, *kritický realizmus*, *nová vecnosť*; *revolučné umenie*; *ashan school*, *secesia* (Baleka); *opica*; *Výkriky Londýna*

Sociální skupina - české združení výtvarníků 1924-1927 so spoločným programom a výstavnou činnosťou; paralelne s proletárskou poéziou rozvíjala sociálnu tematiku mestského prostredia, osobitne mestskej periférie; súčasť dobového *sociálneho umenia* (maliari: K.Holan, Holý, Kotík, Oskár Kotrba)

sociálny civilizmus - *civilizmus sociálny*

sociálny realizmus - *sociálny realizmus*; súhrnný názov pre výtvarné diela 19.-20.st. zamerané na sociálnu skutočnosť; patrí do širokého prúdu *sociálneho umenia*; podľa výtvarných foriem je možné sociálny realizmus zaradiť do rôznych *realistických* výtvarných názorov; niekedy sa prekrýval s termínom *socialistický realizmus*; v USA sa nazýval *social realism*; pozri *proletárske umenie*

Baleka v súvislosti s heslom *proletárske umenie*: prúd proletárskeho umenia nadväzoval na *sociálny realizmus* 19.-20.st. reagujúci najmä na revolučný rok 1848, Parížsku komunu, ruskú revolúciu 1905 a ď. udalosti (E.Delacroix, Daumier, Courbet, A.Menzel, Munch, Meunier, Kollwitzová, F.Kupka, W.Morris, W.Crane, N.A.Kasatkin); pozri *proletárske umenie české: sociálno-realistická vetva*

T. Zemplényi: Chudobný obed (1886-1886)

P. Picasso: Žehliarka (1904)

E. Munch: Pracovníci na ceste domov (1913-1914)

G. W. Bellows: Bellows CliffDwellers (1913)

G. Mallý: V pezinskom starobinci (1910)

J. Alexy: Robotníci (1930)

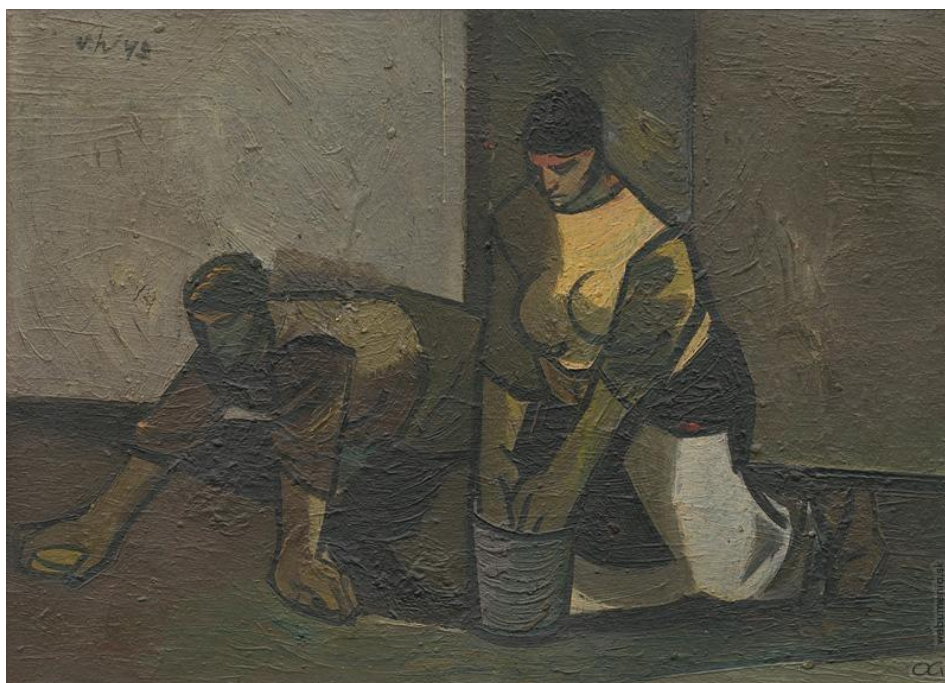

E. Nevan: Baníci (1942)

V. Hložník: Žehliarka (1942)

V. Hložník: Žehliarka (1942)

V. Hložník: Umývačky (1949)

E. Zmeták: V čakárni (1945)

M. Staudt: Matka a dieťa (1962-1964)

sociáni - náboženská sekta, ktorú založil Talian Fausto Sozzini (†1604); zavrhol učenie o sv. Trojici (porovnaj *albigénski*); pozri *kresťanské rády, kacíri*

Lexikón náboženských hnutí: kresťanská sekta, ktorá vznikla v 16.st. v Taliansku a po roku 1558 sa rozšírila ako radikálna odnož poľského *protestantizmu*; zakladateľom sekty bol Laelius Socinus (Sozzini); jeho učenie rozvinul synovec Faustus Socini; stúpenci učenia odmietali učenie o sv. Trojici a popierali božský pôvod *Ježiša Krista* (v tom sa zhodovali s *valdénskymi* a rozchádzali s *albigéncami*); rovnako odmietali *kalvinistické* učenie o predurčení a existencii *dedičného hriechu* (v tom sa zhodovali s *pelagiánmi* a rozchádzali s *kalvinistami*); obce sociánov sa nachádzali okrem Poľska najmä v Litve, Bielorusku, Moldavsku a Ukrajine; po vyhnaní z Ukrajiny (1658-60) sa usadili v Nemecku, Holandsku a Anglicku

socrel - hovorový výraz pre *socialistický realizmus*

sodné sklo - *sklo sodné*

Sodoma - biblické hriešne mesto pri *Mŕtvom mori*, zničené ohňom a sírou rovnako ako mesto *Gomora*; pozri *Lót, soľný stĺp; biblia, Abrahám*

http://sk.wikipedia.org/wiki/Sodoma_a_Gomora

<http://it.wikipedia.org/wiki/Sodomia>

<http://fr.wikipedia.org/wiki/Sodome>

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC_%D0%B8_%D0%93%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%80%D1%80%D0%B0

Skaza Sodomy (iluminácia z Psaltéria svätého Ľudovíta, 1253-1270)

J. Patinir: Krajina so skazou Sodomy a Gomory (1520)

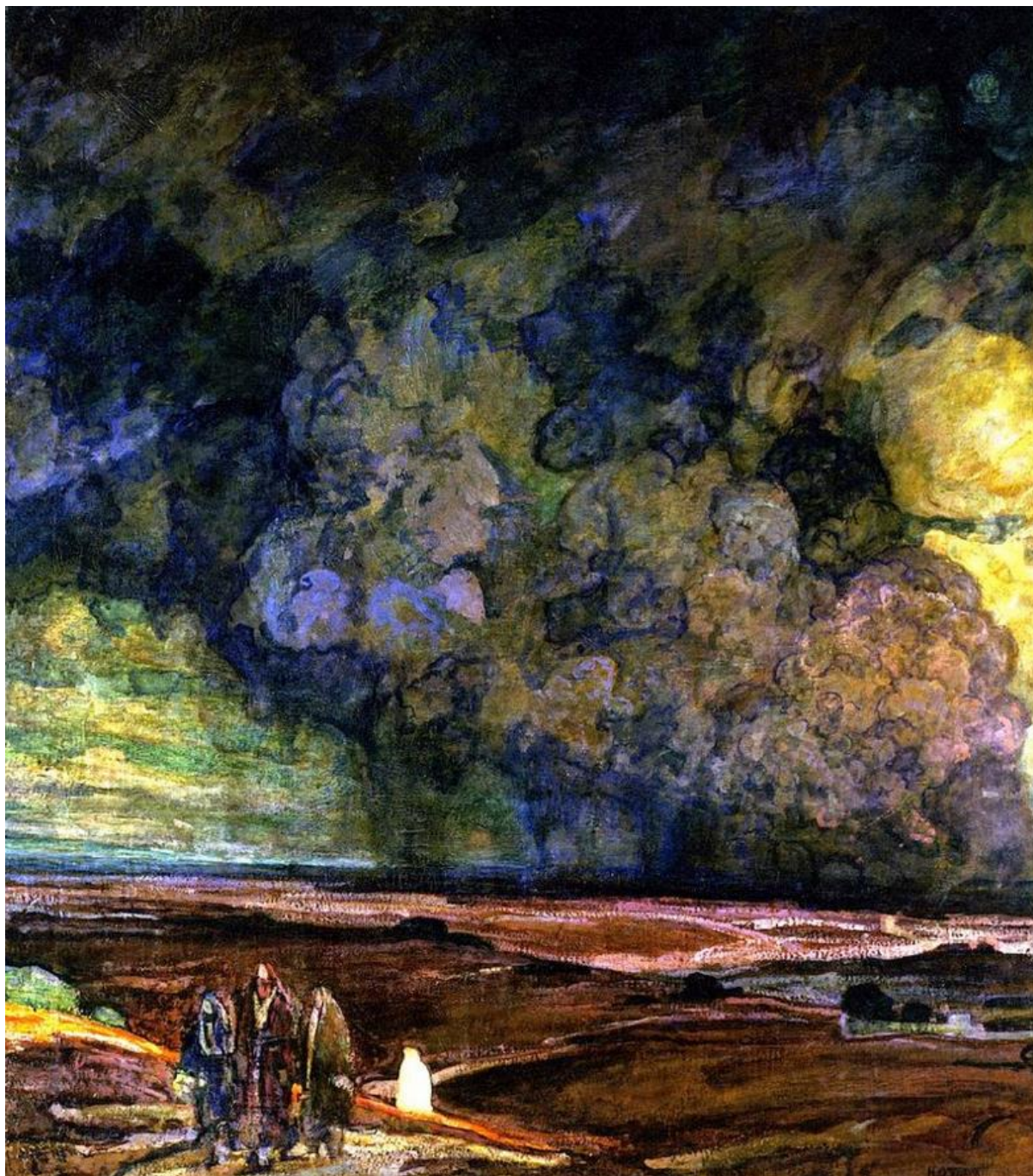
W. Turner: Skaza Sodomy (1805)

J. Martin: Zničenie Sodomy a Gomory (1852)

G. Doré: Zničenje Sodomy (drevoryt, 1866)

H. O. Tanner: Sodoma a Gomora (1920)

H. O. Tanner: Zničenie Sodomy a Gomory (1929-1930)

sodomia - smilstvo so zvieratami; zvrátenosť; pozri *Olmékovia*; erotika/sex, *Brunetto Latini*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Sodomia>

Upálenie sodomitov (miniatura z Bernskej kroniky Diebolda Schillinga st., 15.st.)

Sodomiti v pekle (detail fresky Posledného súdu, Catedral de San Gimignano, 14.st.)

sofa - druh barokovej pohovky; pozri *mobiliár*

sofer - hebr.; gréc. grammateús – „zákonník“

www: židovský pisár (mn. číslo soferim), ktorý môže prepisovať zvitky *Tóry*, *Tefillin* a *Mezuzu* a iné náboženské texty; pozri *zákonníci*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Mezuzah>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Mezuza>

Sofia/Sophia - gréc. Σοφία/Sofía – „múdrost“; lat. Sophia; pozri *Božia múdrosť*

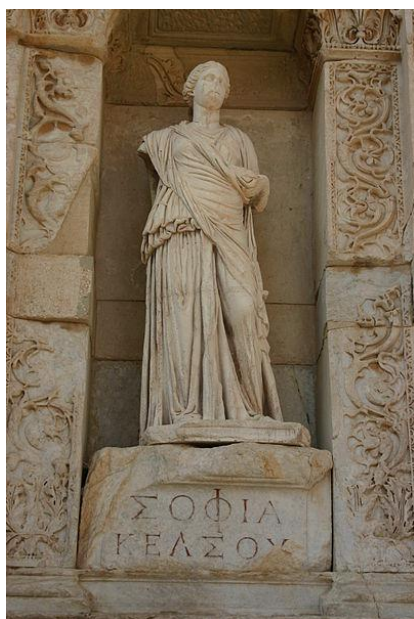
-v *gnosticizme* pozri Pistis Sofia, ktorá splodila s *Chaosom* prarodiča *Jaldabalotha*

<http://fr.wikipedia.org/wiki/Vera>

-Sofia je ústrednou myšlienkou helenistickej filozofie a náboženstva, platonizmu, gnosticizmu, pravoslávneho kresťanstva, ezoterického kresťanstva rovnako ako kresťanskej mystiky; sofiológia je filozofickou koncepciou múdrosti rovnako ako teologickým pojmom týkajúcim sa múdrosti kresťanského Boha; Sofia nevystupuje ako bohyňa múdrosti ale skôr ako Hagia Sofia (svätá Múdrost') je výrazom pochopenia Ducha Svätého (inak je tomu v *gnosticizme*); ani v Starom zákone (Príslovia 9,1) nie je anjelom alebo bohyňou; platonizmus, Platón, Sokrates a predtým pravdepodobne Pytagoras chápali filozofiu ako filo-Sofiu, lebo doslovne lásku s múdrosti; toto

chápanie Filozofie sa prelína Platónovými dialógmi a najmä replikami; v tejto práci majú byť kráľmi filozofov vládcovia, ktorí milujú Sofiu, múdrosť; v Platónovom Dialógu (Protagoras) vystupuje Sofia ako kardinálna cnosť; odpoveď delfskej Pýtie na otázku, kto je najmúdrejším gréckym mužom, znela: Sokrates; Sokrates vysvetlil tento záver v zmysle, že vie, že nič nevie; to neznamenal, že Sokratov múdrosť sa rovnala tomu, ako keby nič nevedel, ale skôr išlo o skepsu voči vlastným vedomostiam a myšlienkovým konštrukciám, ktoré boli podľa neho spontánnym obrazom a inšpiráciou druhým; to kontrastuje s postojom neskorších gréckych sofistov, ktorí tvrdili, že sú múdri a ponúkali učenie múdrosti za odmenu; grécke meno *sogia* – „múdrosť“ je prekladom, ktorý použila grécka *Septuaginta* pre hebrejské slovo חכמה / *Hokmot*; Múdrosť je ústrednou témou Mudroslovných kníh, t.j. Prísloví, Žalmov, Piesne piesní, Kazateľa, Knihy múdrosti, Múdrosti Síracha a do istej miery Barucha (posledné tri sú deuterokanonické knihy Starého zákona); *Filón Alexandrijský*, helenistický Žid píšuci v *Alexandrii*, sa usiloval o harmonizáciu platónskej filozofie a židovskej Biblie; ovplyvnený stoickými filozofickými koncepciami použil grécky termín *logos* (slovo) pre úlohu a funkciu múdrosti; tento koncept neskoršie použil autor Jánovho evanjelia v úvodných veršoch a aplikoval ho na Ježiša Krista ako na večný Logos pochádzajúci z Boha Otca; v kresťanskej teológii múdrosť (hebr. Chokhmah, gréc. Sofia, lat. Sapientia) vyjadrujú aspekt Boha alebo teologický koncept týkajúci sa Božskej múdrosti; Ježiš priamo hovorí o sebe a Múdrosti v *Matúševom evanjeliu* (11,19): „Prišiel Syn človeka, jedol a pil, a hovoria: Hľa, človek žráč a pijan vína, priateľ colníkov a hriešnikov. I ospravedlňuje sa múdrosť svojimi skutkami“ (Ježišova poznámka smerom k farizejom by mala byť chápaná v zmysle výsledkov jeho učenia, čosi ako „poznáte ich po ich ovocí“)

Jordan: Sofia - „Múdrosť“ v gnosticizme predstavuje kresťanské božstvo, prvotnú ženskú silu vesmíru; je neznámeho pôvodu a uctievaná približne do 400; jej synonymom je Pistis Sofia; nezachovali sa žiadne pamiatky iba texty nájdené pri Nag Hammadí v rokoch 1945-46; podľa gnostických autorov, povstala Sofia z Pistis (*Viery*) ešte pred sformovaním *vesmíru*; je opisovaná ako „obraz“ Pistis a ako prvotný element *svetla*; vystupuje ako prostredník medzi božským svetom (nesmrteľnými *archóntmi*) a pozemským svetom (človekom) a stáva sa nakoniec zdrojom *spásy*; je tiež možnou súperkou prvotnej „temnoty“, z ktorej vznikol *chaos* (porovnaj *grécku mytológiu*); podľa gnostického spisu „O vzniku sveta“ nájdeného v Nag Hammadí splodila Pistis Sofia *Jaldabaotha*, „prvotného prarodiča“, otca siedmich *androgýnnych* bytostí, ktoré panovali v niekoľkých nebesiach (pozri *sedem nebies*, *nebeské sféry*) v podobách pôvodných vládcov, takže mohli jestvovať naveky; pozri *ženský princíp*; *gnosticismus*; *mýty kozmogonické*

Personifikovaná Sophia (na Celsus, knižnica v Efeze, Turecko)

sv. **Sofia (Rímska)** - lat. *Sophia*; slov. *Žofia*; (137); kresťanská mučenica, vdova, narodená spolu so svojimi tromi dcérami v Taliansku; svoje dcéry pomenovala po kresťanských cnostiach Fides, Spes a Caritas; Sofia otvorene vyznávala svoju vieru; cisár Hadrián (117-138) ju dal s dcérami priviesť

do Ríma a pohrozil, že ich vydá na mučenie; dcéry sa modlili k Ježišovi, aby im dal silu nebáť sa a vydržať mučenie; keď matka a jej dcéry stáli pred cisárom, všetci prítomní bol ohromení ich vyrovnanosťou; vyzerali, ako by sa zúčastnili nejakej posvätné slávnosti; sestry boli vyzvané, aby obetovali bohyni *Artemis*; keď odmietli, boli mučené, čo malo obľomiť ich matku; dievčatá pálili železnou mrežou a hodili ich do rozpálenej rúry a nakoniec do kotla s dechtom; potom, čo prešli veľkým utrpením a zostali verné svojej viere, napokon boli sťaté; ich matka bola nútená sledovať ich utrpenie; pod dojmom duševnej sily Sofie, cisár dovolil, aby jej boli vydané telá detí; Sofia uložila ich pozostatky do rakiev a naložila ich na voz; za hranicami mesta a ich úctivo pochovala na kopci; tam sedela pri hroboch tri dni (pozri *symboly číselné*: 3) a nakoniec odovzdala dušu Pánovi; veriaci pochovali jej telo vedľa jej dcér; podľa tradície v r. 778 časť ich pozostatkov bola prevezená do kláštora žien v Eschau v Alsasku; pozri *kresťanskí svätci*

<https://www.google.sk/search?q=St.+Sophia&espv=2&biw=1841&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwiT6b-K1ODJAhUH1hQKHYoXCBwQiR4ImAE&dpr=1>

<https://www.google.sk/search?q=St.+Sophia&espv=2&biw=1841&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwiT6b-K1ODJAhUH1hQKHYoXCBwQiR4ImAE>

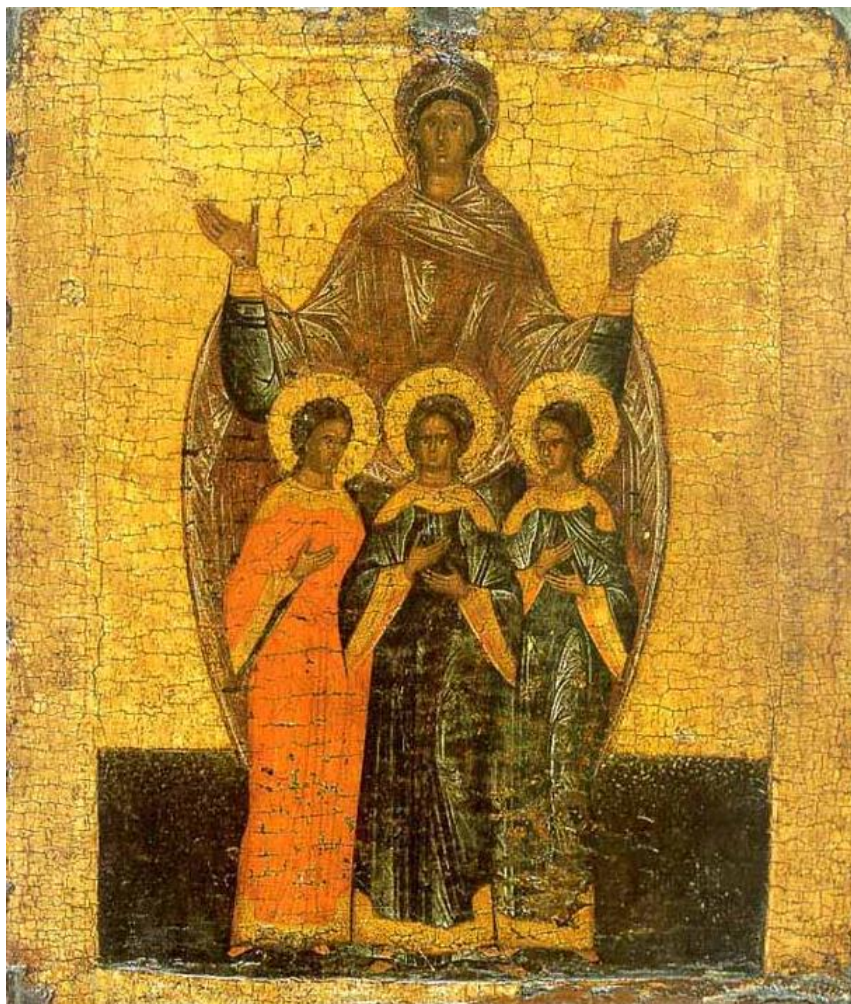
https://en.wikipedia.org/wiki/Sophia_the_Martyr

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Sofia (Norimberská kronika, 1493)

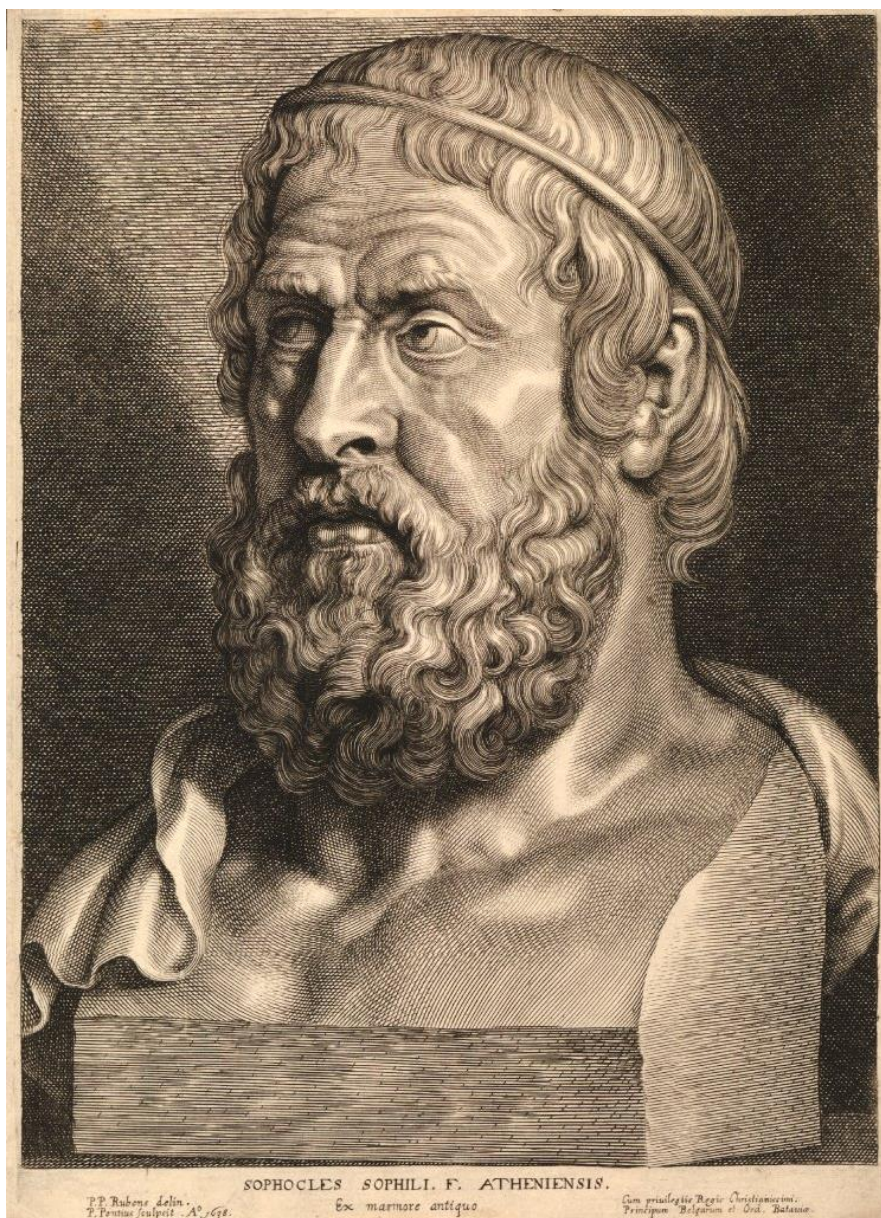
Slovenský rezbár z konca 15.storočia: Svätá Žofia s tromi dcérami (1490-1500)

Sofia mučenica s dcérami (ruská ikona, 16.st.)

sofistika - Slovník cudzích slov: zámerné používanie nesprávnych argumentov (sofizmov) a vyvodzovanie klamlivých, logicky nekorektných záverov, vydávaných za správne, ako aj zdanlivé dokazovanie niečoho nesprávneho, klamlivého; starogrécki sofistici boli potulní profesionálni učitelia filozofie a humanitných náuk reagujúci na dopyt verejného života po schopnostiach „myslieť, konať, hovoriť“; pozri *antropocentrizmus*

Sofokles - pozri *Aischylos*

P. Pontius podľa P. P. Rubensa: Sofokles Sophili F. Atheniensis (rytina z cyklu Dvanásť slávnych gréckych a rímskych mužov, 1638)

Sofoniáš/Zephania - jeden z dvanástich *malých prorokov*

Baleka v súvislosti s heslom *proroci*: zobrazovaný s lucernou; pozri *atribúty a symboly*
<http://en.wikipedia.org/wiki/Zephaniah>

Prorok Sofoniáš (monastýr Kiži, Rusko)

Sofronisba - lat. *Sophronisba*

SOGA - *Aukčná spoločnosť SOGA*